

Методичні рекомендації

щодо порядку дій працівників навчального закладу при виявленні вибухонебезпечних предметів або надходженні повідомлення про загрозу вибуху

1. Загальні положення

У разі одержання повідомлення про замінування або знайдення вибухонебезпечного предмета дії працівників закладів, установ і організацій мають бути спрямовані на безпеку людей, і в першу чергу дітей, їх евакуацію та рятування, та недопущення паніки.

З метою недопущення кримінальних правопорушень, пов'язаних із застосуванням вибухових пристроїв та речовин, повідомлень про загрозу вибуху персонал навчального закладу зобов'язаний уважно здійснювати безперервний моніторинг об'єкта. При цьому слід звертати особливу увагу на підозрілих людей і предмети. Всю таку інформацію необхідно негайно передавати співробітникам правоохоронних органів.

Персоналу навчального закладу потрібно слідкувати щоб учні (студенти):

- не використовувати відкритий вогонь і піротехнічні вироби незалежно від їх типу й призначення;
- без необхідності користуватися, ручними засобами пожежегасіння тощо;
- не проносили на територію навчального закладу зброю будь-якого типу, піротехнічні вироби, вогнебезпечні, легкозаймисті, вибухові речовини.

2. Виявлення вибухонебезпечних предметів

Основні ознаки вибухових пристроїв та вибухових речовин:

- наявність на виявленому предметі проводів, мотузок, ізоляційної стрічки, ознак антен, електронних схем і т.і.;
- підозрілі звуки, клацання цокання годинника, що лунає від предмета;
- електрод роти, й мотузки на воротах, дверях, вікнах і інших конструкціях, що відкриваються;
- відкриті або зрушені з місця каналізаційні люки, люки вентиляційних і опалювальних систем, двері об'єктів електропостачання;
- у стінах свіжопофарбовані або свіжовідштукатурені місця;
- розкидані предмети побутового призначення (ліхтарі, побутова техніка, гаманці, дитячі іграшки тощо);
- підозрілі коробки, валізи, гаманці, барсетки, сумки, іграшки й т.і., залишені без догляду власника;
- предмети невідомого призначення;
- конструктивні елементи штатних боєприпасів і фрагментів їх пакування;
- характерні технічні або незвичайні запахи від предмету;
- нестандартний спосіб виготовлення тари, або незвично велика маса предмета;
- наявність у предмета деталей, що не відповідають прямому призначенню предмета;

- в разі надходження поштою або посильним невідомого листа, пакунку без зворотної адреси, або при підозрі на вибуховий пристрій, необхідно діяти згідно рекомендацій при виявленні підозрілого об'єкта.

Пам'ятайте: зовнішній вигляд предмета, як правило, приховує його справжнє призначення. У якості маскуваня для вибухових пристроїв використовуються такі звичайні побутові предмети, як пакети, коробки, сумки, згортки, іграшки й т.і.

2.2. Дії при виявленні та поводженні з вибухонебезпечними предметами:

- 1) не торкатись, не піднімати, не пересувати підозрілий предмет;
- 2) негайно евакуювати учнів (студентів) з приміщення навчального закладу в безпечне місце (не менше 100 метрів) згідно із затвердженим планом;
- 3) у жодному разі не намагатися самостійно розмінювати вибухові пристрої або переносити їх у інше місце;
- 4) не курити, не користуватися електрозапальничками й іншими джерелами вогню, утримуватися від засобів радіозв'язку в тому числі мобільних телефонів поблизу підозрілого предмета;
- 5) негайно повідомити про виявлений підозрілий предмет безпосередньому керівникові й правоохоронним органам;
- 6) зафіксувати час, місце й обставини виявлення підозрілого предмета;
- 7) забезпечити охорону й спостереження за предметом з безпечної відстані або із укриття, до прибуття працівників правоохоронних органів;
- 8) підготувати інженерні комунікації до вимикання електропостачання;
- 9) підготувати засоби пожежегасіння та медичні комплекти для надання першої допомоги.

3. Надходження повідомлення про загрозу вибуху

У випадку отримання повідомлення про загрозу вибуху по телефону, особа зі складу персоналу навчального закладу повинна вести перемовини спокійно та толерантно, намагатися затримати розмову якнайдовше (розмовляти спокійно з затягуванням розмови, казати, що погано чути, повторити ще інше), за можливості записати розмову за допомогою відповідних технічних засобів.

Крім цього, необхідно з'ясувати вимоги співрозмовника та домовитись про зв'язок щодо їх виконання.

Намагатися з'ясувати у особи, яка телефонує кількість та типи вибухових пристроїв, їх зовнішній вигляд, час вибуху, місце розташування, та занотувати усю отриману інформацію.

При розмові необхідно звернути увагу на:

- стать, приблизний вік абонента;
- інтонації та тон розмови (спокійний, погрожуючий, кумедний, попереджуючий, тощо);
- звукове оточення розмови (наприклад, шум автотранспорту, залізничного потягу чи літака, дерев, води, музики, розмов інших людей тощо);
- дефекти та особливості мовлення (шепелявий, прононс, трасуючі, заїкання, акцент і т.і.).

Терміново повідомити про погрозу чергову частину органів внутрішніх справ.

Невідкладно організувати евакуацію людей на безпечну відстань.

Забезпечити вільний доступ до усіх приміщень працівникам поліції, ДСНС, СБУ, які залучені до ліквідації загрози вибуху.

В подальшому діяти виключно згідно вказівок компетентних фахівців, не розповсюджувати самостійно інформацію у натовп та не створюючи паніки.

4. Евакуація з навчального закладу

Педагоги навчального закладу є відповідальними за життя і здоров'я дітей, які в ньому навчаються. Фахівці цивільного захисту рекомендують керівникам навчального закладу, вчителям, вихователям і батькам обов'язково проводити з дітьми бесіди щодо поводження з невідомими предметами і пристроями. Необхідно роз'яснювати дітям, що буд-який підозрілий предмет, знайдений в закладі або на прилеглий до нього території, може становити реальну небезпеку для їх життя та здоров'я.

ЕВАКУАЦІЯ. Після сигналу «Тривога» учні (студенти) повинні звільнити приміщення класу за командою вчителя, відповідального за кабінет. Виходити із класу бажано по одинці. Учні мають залишити школу в супроводі класного керівника. При цьому необхідно зачиняти вхідні двері, якими більше ніхто не користуватиметься.

Після сигналу тривоги керівник навчального закладу повинен прибути до заздалегідь визначеного місця збору учнів (студентів) навчального закладу, куди підходить інформація від усіх підрозділів про перебіг евакуації.

Про всяк випадок потрібно також планувати додаткові заходи для евакуації дітей-інвалідів та дітей з неврівноваженим характером.

Потрібно пам'ятати, що маленькі діти від страху ховаються в шафах, забиваються в куток.

Якщо під час тривоги класного журналу у вчителя не виявилось, тоді журнал необхідно якомога швидше доправити до місця збору, щоб провести повноцінну перекличку. Усі розмови та жарти під час здійснення евакуації дітям потрібно заборонити задля того, щоб зайвий шум не заважав дітям чути усі команди та вказівки керівника групи.

На сходах під час руху діти з одного класу повинні триматися разом та організовано спускатися до низу по одній стороні, друга сторона має бути вільна для руху учнів з інших класів, окрім випадків коли сходи надто вузькі. Забороняється також випередження групи учнів або окремих людей на сходах, які прямують до виходу.

Усі кухарі та прибиральниці, адміністративний та інший персонал за командою «Тривога» повинні негайно відбутися до місця збору.

Без дозволу керівника вибухо-технічної служби забороняється будь-кому залишати місце зібрання чи повертатися до будівлі.

ЗБІР. Місце збору повинно обиратися заздалегідь. Кожен клас (група), що прибув до місця збору по тривозі, повинен зайняти визначене місце у строю і не може його змінювати без розпорядження директора.

ПЕРЕКЛИЧКА. Після прибуття класів (груп) до місця збору потрібно одразу здійснити перекличку. Бажано це робити за класним журналом, а кожна

відповідальна за евакуацію особа повинна особисто повідомляти керівника навчального закладу про кількість евакуйованих.

Якщо когось немає, потрібно негайно доповісти керівнику навчального закладу та керівнику вибухо-технічної служби про відсутніх та можливі місця, де вони могли б перебувати.

Керівник вибухо-технічної служби ГУНП в області, який прибув на місце події, повинен пі час зустрічі із директором обмінятись інформацією про перебіг евакуації.

ІНСТРУКТАЖ. У перший день навчальної чверті або півріччя всі нові учні (студенти) та члени персоналу мають бути ознайомлені з усіма можливими маршрутами евакуації.

НАВЧАЛЬНА ЕВАКУАЦІЯ. Її потрібно проводити не менше двох разів на семестр. Записи про навчальну евакуацію вносяться до журналу. Не можна допускати одноманітності у випадках на інструктажах.

Керівник навчального закладу або працівник, який його заміщує, який прибув на місце замінування, зобов'язаний:

- перевірити, чи повідомлено поліцію за номером «102» та ДСНС України в області за номером «101» (та інші відповідальні служби) про замінування (виявлення вибухонебезпечного предмета);

- довести інформацію щодо події до начальника відділу освіти та інженера з охорони праці;

- здійснювати керівництво евакуацією людей до прибуття працівників ДСНС України в області. У разі загрози життю людей – негайно організувати їх рятування (евакуацію), використовуючи для цього усі наявні сили і засоби;

- організувати перевірку наявності всіх учасників навчально-виховного процесу, евакуйованих з будівлі, за списками і журналами обліку навчальних занять;

- виділити для зустрічі працівників поліції, ДСНС України та інших служб особу, яка добре знає розміщення під'їзних шляхів;

- вилучити з небезпечної зони усіх працівників та інших осіб, не зайнятих евакуацією людей;

- організувати охорону небезпечного місця шляхом спостереження здалеку;

- не допускати сторонніх осіб до небезпечного місця, доки не прибули фахівці;

- припинити всі роботи, не пов'язані з заходами щодо евакуації;

- організувати відключення мереж електропостачання і газопостачання, зупинку систем вентиляції та кондиціонування повітря тощо;

- забезпечити безпеку людей, які беруть участь в евакуації, від можливих пошкоджень внаслідок вибуху (обвалів конструкції, дії токсичних продуктів горіння і підвищеної температури, ураження електрострумом тощо);

- організувати евакуацію матеріальних цінностей із небезпечної зони, визначити місця їх складування і забезпечити, при потребі, їх охорону;

- інформувати керівника аварійно-рятувальної служби підрозділу про наявність людей у будівлі.

Під час проведення евакуації:

- з урахуванням обстановки, що склалася, визначити найнебезпечніші евакуаційні шляхи і виходи до безпечної зони у найкоротший термін;

- ліквідувати умови, які сприяють виникненню паніки. З цією метою вчителям, викладачам, шкільним психологам, вихователям, майстрам та іншим працівникам закладу, установи не можна залишати дітей без нагляду з моменту виявлення вибухонебезпечного предмета та до приїзду рятувальних служб;

- евакуацію людей необхідно починати з приміщення, у якому було знайдено вибухонебезпечний предмет, або повідомлено про його знаходження там і суміжних з ним приміщень, яким загрожує небезпека руйнування під час вибуху. Дітей молодшого віку і хворих необхідно евакуювати в першу чергу;

- у зимовий час, на розсуд осіб, які здійснюють евакуацію, діти старших вікових груп можуть заздалегідь одягтися або взяти теплий одяг з собою, а дітей молодшого віку необхідно виводити або виносити, загорнувши в ковдри або інші теплі речі;

- ретельно перевірити всі приміщення, щоб унеможливити перебування у небезпечній зоні дітей, які сховалися під партами, у шафах або інших місцях;

- виставляти пости безпеки на входах у будівлі, щоб унеможливити повернення дітей і працівників до будівлі. Де виявлено вибухонебезпечний предмет (або повідомлено про замінування).

5. Дії у випадку вибуху

Терористи часто обирають для атак місце масового скупчення людей. Крім власне уражаючого фактору терористичного акту, люди гинуть і одержують травми ще й у результаті тисняви, що виникла внаслідок паніки, у зв'язку з цим необхідно:

- при оголошенні екстреної евакуації керувати діями учнів (студентів) відповідно затвердженого плану евакуації й відповідно до розпоряджень співробітників правоохоронних органів або згідно інструкцій, що передаються голосом за допомогою системи мовного оповіщення навчального закладу;

- усі дії слід виконувати спокійно, не допускаючи виникнення паніки;

- уважно оглядати шляхи евакуації на предмет наявності мін-пасток, розтяжок, при цьому особливу увагу слід приділяти наявності невідомих предметів, вмісту урн і інших ознакам підірваних пристроїв;

- у випадку блокування з будь-яких причин основних виходів, направляти учнів (студентів) у бік резервних шляхів евакуації;

- у випадку виникнення паніки обов'язково зняти краватку, шарф, звільнити руки від усіх предметів, зігнути їх у ліктях, і застебнути одяг на всі гудзики;

- не можна хапатися за дерева, стовпи, огорожу, треба намагатися всіма силами утриматися на ногах, а у випадку падіння необхідно згорнутися клубком на боці, різко підтягти ноги, і постаратися піднятися по ходу руху юрби;

- не можна створювати натовп біля евакуйованих виходів із навчального закладу – слід звільнити місце для під'їзду машин швидкої допомоги, міліції, пожежної безпеки тощо.